

Література:

1. Danaher, John. Automate the Future: How Algorithms Will Change Your World, Work, and Everything. Penguin Random House, 2017.
2. Dignum, Virginia. "Responsible Artificial Intelligence: A Multi-Stakeholder Approach." In Artificial Intelligence and Society, edited by John Danaher, 1–17. Cham : Springer, 2018.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-381-4-44>

СВІТОВІДЧУТТЯ ВІЙНИ – ЄДНІСТЬ ЕТИЧНОГО ТА ЕСТЕТИЧНОГО

Семенюк К. С.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри етики та естетики

*Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Війна – це випробування. Випробування для усього живого. Різок змінюється суспільний порядок, вибухає разом із першими ракетами. І починається усвідомлення того, що відбувається жорстоке руйнування твого мирного укладу існування, твого емоційного стану та духовних опор. Війна – це перебудова всіх цінностей, які були до війни, вихід із стабільного стану, межові ситуації, екстремальні умови які людина і суспільство ніколи не переживали. Але в першу чергу, війна – це емоції, переживання та відчуття.

Як зазначав Карл фон Клаузевіц «Позаяк війна є актом насильства, то вона неминуче заповняє сферу почуттів.» [1, с. 11]. Розбомблений раціональний світ постає як нове переживання і саме це дозволяє нам говорити про світовідчуття війни .

В сучасній філософській науці прийнято виділяти три рівні інтериоризованих світоглядних знань – світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння світу як певної цілісності. Кожен з трьох названих головних світоглядних типів свідомості ґрунтується на всіх пізнавальних здатностях, цілісно притаманних людині. Однак на певному рівні світоглядного освоєння людиною дійсності пріоритетного, особливого значення набуває якась одна пізнавальна людська здатність, на іншому ж рівні ця здатність втрачає, як правило, домінантне

значення на користь іншої, відмінної від неї пізнавальної здатності [2, с. 49].

У найбільш загальних рисах світовідчуття можна визначити як відношення до світу, що проявляється в настроях, переживаннях, почуттях, симпатіях та ідеалах; це перш за все «теоретичні почуття».

Як явище індивідуальної свідомості світовідчуття являє собою потенційний багатоаспектний соціально-психологічний стан внутрішнього світу особистості, сформований через стійкі індивідуалізовані форми її діяльності і сприяє здійсненню цієї діяльності. Воно включає, пізнавальну, ціннісно-орієнтуючу і мотиваційну установки.

Світовідчуття емоційно забарвлене. Воно рухоме і мінливе. Сукупність уявлень про світ і людину не вимальовується у логічно струнку, завершену за формою картину, а постає як образ світу. Світовідчуття виникає як відображення щоденної діяльності людини і проявляється в творчості та осягненні світу передусім через почуття, настрої, емоції, логічно не оформлені уявлення.

Світовідчуття є вихідною, чуттєвою формою людського ставлення до світу. Це таке відчуття реальності, коли щось конкретно сприймане узагальнюється; це чуттєве відбиття світу як цілого.

Світовідчуття як і міфологізація означає не причинне пояснення війни, а прийняття її такою, якою вона є. Міфологічне та естетичне осягнення світу (світовідчуття) виступає як стимул для поглиблення і розширення, збагачення й ускладнення почуттів насамперед у сфері споглядання, що і дозволяє говорити про безпосередньо-чуттєве освоєння людиною навколишнього світу.

Війна викликає найрізноманітніші емоції, від страху та жаху до патріотичного захоплення і героїзму. Саме через цю широку палітру емоцій війна є образом світовідчуття. Навіть у великому трагізмі військових дій, людина може відчувати прекрасне в героїзмі, відданості і взаємодопомозі.

Можливість естетичного сприйняття війни коріниться в здібності людини взагалі небайдуже ставитися до світу, що відбивається в її відчутті військових подій. У воєнний час людина змушена переосмислити своє ставлення до життя, смерті, влади та свободи. Ця переоцінка відбувається через світовідчуття, де вона відчуває себе активним учасником взаємодії з оточуючим середовищем. У контексті сучасної війни самість приречена не лише на переживання глибинного афекту, а й емоційного конструювання себе з роздроблених і розсіяних моментів, які допомогли їй вистояти і зберегти людське. Тобто у виокремленні тих значущих моментів гіркої реальності, які не згущують негативні структури відчуття, а тих, які животно

зцілюють наші зранені душі і відкривають простір для емоційного відновлення [З. с. 61].

Світовідчуття війни – це простір контрастів «героїзм» і «ницість», «перемога» і «поразка», «виживання» та «загибель», «свобода» і «рабство», «свій» або «окупант». Війна майже не залишає нейтральності і не узгоджується з ідеалізаціями та фантазіями. Усвідомлення сутності реального світу, прийняття його «таким як він є» при мінімальному нашаруванні суб'єктивності, є необхідною умовою досягнення «виживання» та «перемоги».

Світовідчуття війни зв'язує поняття прекрасного з моральним, зі справді людським. Етичні та естетичні цінності, або спрощено «добро» і «краса», пов'язані один з одним тісніше, ніж з усіма іншими цінностями, бо виявляють значення для людини як суб'єкта змістовних та формальних, духовних та матеріальних якостей одних і тих самих явищ буття людини. Лише в сфері цілісності людської чуттєвості можлива така єдність морального і естетичного.

Феномен єдності етичних та естетичних цінностей, як нерозмежованих цінностей людського світовідчуття в часи повномасштабної російсько-української війни потребує ґрунтовних досліджень та різнобічного аналізу.

Література:

1. Клаузевіц К. Природа війни. Київ : Віват, 2018. 416 с.
2. Бойченко І. В. Філософія історії. Київ, 2000, 532 с.
3. Шимчишин, М. Російсько-українська війна і структура відчуття метамодернізму. *Сучасні літературознавчі студії*, (19), 57–62.